

משנה

1 משנתנו מביאה תקנות חכמים בגביית חוב מפני חשש הערמה:
 2 המְקַדֵּשׁ נְכָסָיו, וְהִיתָה עָלָיו כְּתוּבָת אִשָּׁה שֶׁהִתְחַיֵּב לְאִשְׁתּוֹ אִם
 3 יִגְרַשְׁנָה, וּבִדְרָאֵי לֹא חָל הַקֶּדֶשׁ גָּמוּר עַל מַה שֶׁכִּנְגַד חוֹב הַכְּתוּבָה, לְפִי
 4 שְׁנִכְסָיו כְּבַר מְשׁוּעֲבָדִים לְחוּב זֶה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, כִּשְׁנֵי שָׁנָה –
 5 אִם יִרְצֶה לְגַרְשָׁהּ, יִדּוּ מִמֶּנָּה הַנְּאֻחַ, וּבִכֵּךְ לֹא יוּכַל לְעוֹלָם לְשׁוּב
 6 וּלְיִשְׁאָנָה. מִשׁוּם שֵׁשׁ לְחֹשׁוֹשׁ שֶׁכָּל מַה שֶׁמִּגְרָשָׁה אֵינוֹ אֵלָּא עֶרְמָה,
 7 שְׁהִיא תִּטּוֹל כְּתוּבָתָהּ מִהַקְדָּשׁ, וַיִּשׁוּב וַיִּשְׁאָנָה וַיְהִיָּה הַכֶּסֶף שְׁלֹו. רַבִּי
 8 יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, אֵינוֹ צָרִיךְ לִידוֹר הֵנָּה מִמֶּנָּה, וּבִגְמָרָא יְבוּאָר טַעְמוֹ.
 9 כִּיּוֹצֵא כְּדָבָר אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִף הָעֶרֶב לְאִשָּׁה
 10 בְּכִתְוִבָתָהּ – כְּתוּבַת אִשָּׁה שֵׁשׁ אָדָם שֶׁעֲשָׂה עֶרֶב עֲלֶיהָ, וְהִיתָה בְּעֻלָּה
 11 שֶׁל הָאִשָּׁה מְנַרְשָׁה, וְאֵין לוֹ נְכָסִים לְשֶׁלֶם כְּתוּבָתָהּ, וְיִדְרָגָה הַנְּאֻחַ
 12 וּבִכֵּךְ לֹא יוּכַל לְשׁוּב וּלְיִשְׁאָנָה, מִחֻשׁ שְׁמָא יַעֲשֶׂה הַבַּעַל קִינּוּנֵיָא
 13 [–הֵעֲרַמָּה] עַל נְכָסִים שְׁלֹו וְהוּא [–שֶׁל הָעֶרֶב], וַיַּחְזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ.
 14 כְּלוּמַר, שְׁמָא מִגְרָשָׁה רַק כְּדִי שֶׁתְּגַבֵּה הָאִשָּׁה כְּתוּבָתָהּ מִהָעֶרֶב, וְשׁוּב
 15 יִשְׁאָנָה וַיְהִיָּה הַכֶּסֶף שְׁלֹו.

גמרא

16 הגמרא מבארת את מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע. שואלת
 17 הגמרא: במאי קמיפלגי – במה נחלקו. משיבה הגמרא: רבי אליעזר
 18 סבר, אדם עושה קינוניא על הקדש, ורבי יהושע סבר, אין אדם
 19 עושה קינוניא על הקדש, לפי שהקדש חמור בעיניו שלא להוציא
 20 ממנו שלא ביושר. מקשה הגמרא: אם כן שלרבי אליעזר אדם עושה
 21 קנוניא על הקדש, ואלא הא דאמר רב הונא, שכיב מרע – אדם
 22 הנוטה למות] שהקדיש כל נכסיו, ואמר לאחר מכן, מנה לפלוני
 23 בדי ועלי להשיב לו אותו, נאמן, ואין חוששים ששיקר ונמצא
 24 ההקדש נפסד מנה, מפני שהוקה אין אדם עושה קינוניא על הקדש,
 25 לימא כתנאי אמרה לשמעתייה – האם נאמר ששמועתיה תלויה
 26 במחלוקת תנאים, ואינה דברי הכל. מתרצת הגמרא: לא – אין דינו
 27 תלוי במחלוקת זו, לפי שעד כאן לא פלגי רבי אליעזר ורבי יהושע,
 28 אלא בקריא, שרק בביאור חשש רבי אליעזר שאדם עושה קנוניא על
 29 הקדש, לפי שמה ששירר מההקדש יהיה שלו, אבל בשכיב מרע,
 30 דברי הכל אין אדם עושה קינוניא על הקדש. מבארת הגמרא:
 31 מאי טעמא שבשכיב מרע ודאי אין לחשוש לקנוניא על הקדש,
 32 לפי שאין אדם חומא, ולא לו – אם ההנאה שבאה מהחטא לא
 33 תהיה לו אלא לאדם אחר, והשכיב מרע נוטה למות ולא יהנה
 34 מהכסף שינטל מההקדש, ולכן ודאי אינו מערים. ואם כן כשאמר רב
 35 הונא שאין לחשוש לקנוניא בשכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי,
 36 הרי זה לדברי הכל.

37 אפיא דאמרי ביאור אחר במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע.
 38 שאמנם מחלוקתם בבריא בלבד, אך בקריא דכולי עלמא לא פלגי
 39 [דאין אדם] עושה קינוניא על הקדש, ואם הקדיש נכסיו
 40 ומגרש את אשתו, ודאי שיש לחוש שכונתו להוציא כתובתה
 41 מההקדש, והקבא, במשנתנו, שנחלקו האם צריך לידור הנאה ממנה
 42 כדי שלא יחזור וישאנה, בגדר שהודר בפני רבים קמיפלגי – הם
 43 נחלקו, האם אפשר להתירו על ידי חכם. מר – רבי יהושע] סבר, יש
 44 לו הפרה, ולכן אף שיש לחוש לקנוניא אינו צריך לידור, לפי שאין
 45 תועלת בכך שאף אם ידור יחזור ויפר נדרו, ומר – רבי אליעזר] סבר,
 46 אין לו הפרה, ולכן אמר שידור הנאה ממנה, וידור בפני רבים כדי
 47 שלא יוכל להפירו ולחזור ולישאנה, ועל ידי זה בטל חשש הקנוניא.
 48 מביאה הגמרא ביאור נוסף: ואיבעית אימא, דכולי עלמא סברו
 49 שגדר שהודר ברבים – בפני רבים] יש לו הפרה, והקבא, במשנתנו,
 50 שנחלקו במגרש אם ידור הנאה, בגדר שהודר על דעת רבים קמיפלגי,
 51 אדם יש לו התרת חכם, והיינו בגדר שרבים אומרים לו: אנו
 52 מדיירים אותך על דעתנו. שלרבי אליעזר אין לו הפרה, ולכן אמר
 53 שידור הנאה ממנה על דעת רבים ויבטל חשש הקנוניא, אבל לרבי
 54 יהושע יש לו הפרה ואין תועלת במה שידור.

55 מקשה הגמרא: לפי שני הביאורים האחרונים, ואלא הא דאמר
 56 אממר, נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, אך אם הודר על דעת
 57 רבים אין לו הפרה, לימא כתנאי אמרה לשמעתייה, ואינה דברי

58 הכל. ותו – ועוד קשה, מלשון המשנה רבי יהושע אומר אינו
 59 צריך, והרי אינו מועיל מיפני ליה – היה לו לומר, שהרי אף רבי
 60 יהושע מודה שיש צורך בנדר, אלא שסבר שהוא לא יועיל כיון
 61 שיכול להפירו. מתרצת הגמרא: אלא מחלוקתם הקבא – במשנתנו,
 62 בשאלה דהקדש קמיפלגי, האם אפשר להשאל על דבר שהקדיש
 63 לומר שלא לדעת כן הקדיש. שלרבי אליעזר אין נשאלים על
 64 ההקדש, ואפילו יאמר לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא,
 65 אין החכם מתיר נדרו, ולכן יש לחוש שהבעל רוצה לחזור מהקדשו,
 66 וכיון שאינו יכול לעשות זאת על ידי שאלה לחכם, מערים ומגרש
 67 את אשתו להוציא כתובתה מההקדש, ומחזירה. אולם לרבי יהושע
 68 נשאלים על ההקדש, ולכן רוצה הבעל לחזור מהקדשו יכול
 69 להשאל עליו, שזה קל ונוח יותר מלגרש אשתו ולהחזירה, ולכן אין
 70 לחוש שמגרש לשם קנוניא. מוכיחה הגמרא כביאור זה: והתניא –
 71 ואכן כך שנינו בברייתא, המְקַדֵּשׁ נְכָסָיו וְהִיתָה עָלָיו כְּתוּבָת אִשָּׁה,
 72 רבי אליעזר אומר בשהוא מנרשה ידור הנאה, רבי יהושע אומר
 73 אינו צריך, ואמר רבי אלעזר ברבי שמעון, דברי רבי אליעזר הן הן
 74 דברי בית שמאי, ודברי רבי יהושע הן הן דברי בית הלל, שנחלקו
 75 במסכת נזיר (ל): לגבי הקדש טעות, שפית שמאי אומרים הקדש
 76 טעות הקדש – אף שהקדיש אדם דבר בטעות חל ההקדש, ולבית
 77 הלל אומרים הקדש טעות אינו הקדש, והוא הדין לגבי שאלה על
 78 ההקדש. שלבית שמאי לא יועיל מה שטוען שלא התכוין להקדיש,
 79 שהרי אף כשלא התכוין והקדיש בטעות חל ההקדש, ולבית הלל
 80 תועיל השאלה להוכיח שטעה בהקדשו ואינו הקדש.

81 שנינו במשנה: וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו' אף הערב
 82 לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה. מספרת הגמרא:
 83 משה בר עזרי – שם אדם] ערבא דכלתיה הוה – היה ערב לכלתו
 84 על הכתובה שהתחייב לה בנה, ורב הונא בריה – בנה, בעל כלתו זו,
 85 צורבא מרבנן הוה, ודחיקא ליה מילתא – תלמיד חכם היה, והיה
 86 דחוק בפרנסתו. אמר אביי, ליבא הנסכי עצה לרב הונא דליגרש
 87 לדביתיהו – וכי אין מי שישא עצה לרב הונא שיגרש את אשתו,
 88 והיא תינבע כתובתה מאבוקה – מהערב משה בר עזרי אביו של רב
 89 הונא, שהרי לרב הונא בעלה לא היה נכסים לפורעה, ולהדרה
 90 מיהדר – וישוב רב הונא וישאנה, ויתפרנס בכסף זה. אמר ליה רבא
 91 לאביי, והאנן ידור הנאה תנן – והרי שנינו שהמגרש אשתו ויש ערב
 92 לכתובתה, ידור הנאה בכדי שלא יוכל להחזירה. ואביי יענה על כך,
 93 אמו כל דמגרש פני דינא מגרש – וכי כל המגרש עושה זאת בבית
 94 דין, שהם ידירוהו הנאה, הלא רב הונא יכול לגרש את אשתו
 95 בצניעה בלא לידור הנאה. מספרת הגמרא: לוסף איגלאי מלתא
 96 [–התברר] דרב הונא בהן הוה, ואסור בגרושה, ואם היה מגרשה לא
 97 היה יכול לישאנה שוב, ואם כן אינו יכול להערים וליטול כתובתה
 98 מאביו. אמר אביי, בטר עניא אולא עניותא – מליצה היא, אחרי
 99 העני רודפת העניות, כלומר לא די לו בעניותו, אלא אף אי אפשר
 100 להשיאו עצה שירוח לו.

101 מקשה הגמרא: ומי – והאם] אמר אביי הכי, שראוי להשיא עצה
 102 לרב הונא להערים וליטול את הכתובה מאביו, והאמר אביי, איזהו
 103 רשע ערום, זה המשיא עצה למכור נכסים ולעשות פדיונו של רבן
 104 [שמעון בן] גמליאל, שאמר [כתובות צדח]: לגבי שכיב מרע שאמר
 105 לאדם נכסי לך ואחרי מיתתך יהיו לפלוני, והלך הראשון ומכר את
 106 הנכסים ואכל את דמיהם, אין לשני אלא מה ששייר הראשון. ומי
 107 שמשא עצה לראשון למכור את הנכסים, נקרא רשע ערום לפי
 108 שמפסיד לשני. וכמו כן להשיא עצה לגרש אשתו בכדי להוציא כסף
 109 מהערב, גם הוא רשע ערום, ואיך רצה אביי שישא עצה לרב הונא.
 110 מתרצת הגמרא: בריה שאני, וצורבא מרבנן שאני – שונה הדבר
 111 כאן, שמשאים עצה לבן להוציא מאביו, כיון שלבסוף עומד לרשת
 112 אותו, וכן שונה הדבר בתלמיד חכם, שמצוה להשיאו עצה זו בכדי
 113 שיהיו לו נכסים ויוכל לעסוק בתורה.

114 מקשה הגמרא על עצתו של אביי: ותפיק ליה – הלא אף בלא
 115 שאלתו של רבא לא יועיל מה שיגרשנה, משום דערב דכתובת לא
 116 משתעבד, כפי שיבואר להלן, ואם כן אביו של רב הונא לא היה חייב
 117 לתת לה את דמי כתובתה.

משנה

לעיל (ע"א) שנינו, שאשה גובה כתובתה מנכסים שהקדיש בעלה. משנתנו מבארת אופן הגבייה: המְקַדֵּשׁ נְכָסָיו, וגרש אשתו לפני כן, וְהִיתָה עָלָיו כְּתוּבַת אִשָּׁה עומדת לפרעון, וכן אם יש עליו בְּעַל חוֹב התובע חובו, אִין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְגַבּוּת כְּתוּבַתָּה מִן הַקְּדִישׁ בְּלֹא פְדִיּוֹן, וְלֹא הַבְּעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ, אֶלָּא הַפְּדוּתָה, שהוא הבעלים שהקדיש, פְּדוּתָה הנכסים מההקדש בזול, בדינר או בדבר מועט, על מְנָת לִיתֵן אותם לְאִשָּׁה בְּכְתוּבַתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ. והטעם, לפי שבודאי לא חל ההקדש, שהרי הנכסים משועבדים לחוב ואינם של הבעלים ואין בידו להקדישם, ומכל מקום גזרו לפדותם בדבר מועט, ובגמרא יבואר הטעם. כגון שהקדיש נכסים השוים תשעים מְנָה, וְהָיָה חוֹבוֹ מֵאָה מְנָה, מוסיף הבעלים ולוה עוד דִּינָר מהמלוה, ופְּדוּתָה אֶת הַנְּכָסִים הָאֵלֶּה באותו דינר, על מְנָת לִיתֵן לְאִשָּׁה כְּתוּבַתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע צריך לפדות בדבר מועט. מקשה הגמרא: לְמָה לִי לְמִימַר 'הַפְּדוּתָה פְּדוּתָה', שמבואר שצריך לפדות הנכסים, הרי כיון שהם משועבדים לחוב, אין ביד הבעלים להקדישם ולא חל עליהם הקדש, והיה לאשה או למלוה ליטלם בלא פדיון. מתרצת הגמרא: אכן הפדיון אינו מעיקר הדין, אלא מְשוּם דְרַבִּי אֶבְיָהוּ, דְאָמַר רַבִּי אֶבְיָהוּ, חֲשָׁשׁוּ חַכְמֵי שְׁלָא יֵאמְרוּ רַאִינוּ שְׁהַקְדִּישׁ יוֹצֵא בְּלֹא פְדִיּוֹן. ולכך גזרו כן שלא להוציאם מהקדש בלא כלום, אלא לפדותם בדבר מועט. שנינו במשנה, הקדיש תשעים מנה וחובו מאה מנה, מוסיף דינר ופודה את הנכסים. הגמרא מביאה מחלוקת בזה: מִתְּנִיתִין דְּלֵא בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דְּתַנַּי, רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, אִם הָיָה חוֹבוֹ פְּנֵדָה הַקְדִּישׁוּ – אִם הַחוֹב כְּשׁוֹי הַקְדִּישׁ, פְּדוּתָה דְּבַר מוּעֵט, וכמו שהתבאר, לפי שכשהלוה המלוה היתה דעתו לגבות חובו מנכסיו, שהרי יש בהם כדי פרעון, ונמצא שהנכסים השתעבדו והקדש אינו חל עליהם. וְאִם לֹא, שחובו יותר מהקדש, אִינוּ פְּדוּתָה – אינו רשאי לפדות ולגבות חובו מההקדש, שהרי מה שיותר משווי הנכסים אין למלוה מדיחין לגבות, ולא הלוה על דעת הנכסים אלא האמין לו שישלם, ולכן אומרים אנו שאף כנגד הנכסים לא הלוהו על דעתם אלא בגאמנות. מבררת הגמרא: וְלִרְבִּבְנֵן החולקים על רבן שמעון בן גמליאל, עַד בְּפָאָה יִהְיֶה שׁוֹוֵי הַנְּכָסִים פחותים מסכום החוב, ועדיין נאמר שהמלוה הלוהו על דעת לגבות מהם. משיבה הגמרא: אָמַר רַב הוֹנָא בְּרַי יְהוּדָה אָמַר רַב שְׁשֵׁת, עַד פְּלִגְמָא – עד שיהיה שווי הנכסים מחצית מהחוב, לפי שפעמים הקרקע נמכרת פי שנים משויה. אבל פחות מכך, בודאי לא על דעת הנכסים הלוהו, ואינו פודה כלל מן ההקדש.

משנה

המעריך עצמו ואין בידו לשלם, הגזבר נוטל חפציו, ומוכרם, ופורע בדמיהם את החוב. משנתנו מבארת מה אין רשאי הגזבר ליתול: אִף עַל פִּי שְׂאֵמְרוּ (כא). תִּיבִי עֲרֵבִין מִמְּשַׁבְּנִין אוֹתוֹ – הגזבר נוטל חובו חפצים מביתו, מכל מקום נִתְּנִין לוֹ –[משאירים בידו] מוֹזֵן לְשִׁלְשִׁים יוֹם, וְכַסּוֹת לְשָׁנִים עֶשְׂרֵי הַדֵּשׁ, וכן מניחים לו מְטָה מוּצַעְתָּה וְסִנְדְקֵיהּ וְתַפְלִיין –[התפילין שלו], ואם אין לו אחר מאלו, מניחים לו כסף לקנותם. כל אלו הדברים מניחים רק לו –[עבורו], אֶבְל לֹא לְאִשְׁתּוֹ וּלְבָנָיו. ממשיכה המשנה: אִם הָיָה מַעְרִיךְ זֶה אוֹמֵן, נִתְּנִין לוֹ הַגּוֹבְרִים שְׁנֵי כְּלֵי אוֹיְמָנוֹת מִכָּל מִין וְמִין, שיש אומניות הנצרכות לארבע וחמש מיני כלים. כגון חֶרֶשׁ –[נגר], נִתְּנִין לוֹ שְׁנֵי מַעְצָדִין –[מעין גרזן קטן שמחליקים בו הנסרים], וְשְׁנֵי מְגִירוֹת –[מסור מלא פגימות שחותר מהרו]. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אִם הָיָה אוֹיְבֵךְ, נִתְּנִין לוֹ צִמְדוֹ –[זוג בהמות], שהם כלי אומנותו. ואם היה חָמֵר –[מוליך משאות על לחמור] נִתְּנִין לוֹ חֲמוּרָה.

מתרצת הגמרא: משה בר עצרי 'ערב קבלן' הוה, והיינו שרב הונא נתן מטלטלין לאשתו כשנשאו, כמשכון לגביית הכתובה, והיא נתנתם לערב. וערב קבלן משתעבד לכתובה. מקשה הגמרא: הִנִּיחָא – תירוץ זה טוב לְמֵאן דְאָמַר שֶׁעֶרְב קַבְּלָן, אִף עַל גַּב דְּלִית לִיהּ –[שאינו לו] נְכָסִים לְלוֹה בְּשַׁעַת הַחֲלוּאָה, מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב קַבְּלָן, לכך משה בר עצרי השתעבד. אֶלָּא לְמֵאן דְאָמַר שֶׁאִם אִית לִיהּ –[יש לו] ללוה נכסים, מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב, ואם לִית לִיהּ ללוה נכסים, לֹא מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב באמירתו, שכיון שאין ללוה ממה לפרוע אין הערב גומר בדעתו להשתעבד, מֵאִי אִיכָּא לְמִימַר, כלומר, הלא משה בר עצרי לא השתעבד ומדוע היה עליו לשלם את הכתובה, שהרי לרב הונא לא היו נכסים אף בנישואיו, כשם שלא היו לו עתה. מתרצת הגמרא: אוֹיְבֵית אוֹיְמָא, רַב הוֹנָא הָיָה לִיהּ נְכָסִים בְּנִישׁוּאָיו, וְאוֹיְבֵיתוֹ –[והתקלקלו], ולכך אביו שהיה ערב קבלן השתעבד. וְאוֹיְבֵית אוֹיְמָא, אֶבְל לְגַבִּיהּ בְּרִיָּה, שִׁיעֲבָדִי מִשְׁעַבְד נְפִשְׁיָה – אבא שנעשה ערב לבנו, משעבד עצמו אף כשאין לבן נכסים, מפני חיבת בנו.

לעיל בסמוך הזכרנו מחלוקת אם ערב קבלן משתעבד כשאין ללוה נכסים בשעת החלואה. הגמרא מביאה מחלוקת זו: דְאִתְמַר, עֶרֶב דְּכְתוּבָה, דְּבְרֵי הַבֵּל לֹא מִשְׁתַּעְבַּד, לפי שיש שני חסרונות בהשתעבדותו: א. שיתכן שנדיה ערב רק כדי לעשות מצוה שנישאו זה לזה. ב. שלא חיסר לאשה כלום. וערב קבלן דְּבַעַל חוֹב –[שאינו כתובה], דְּבְרֵי הַבֵּל מִשְׁתַּעְבַּד, לפי שיש שתי מעלות בהשתעבדותו: א. שנעשה ערב קבלן. ב. שחיסר ממון למלוה. אולם עֶרֶב סַתֵּם דְּבַעַל חוֹב, [וערב קבלן דְּכְתוּבָה, פְּלִגְי –[נחלקן] בזה אמוראים, לפי שיש בכל אחד מעלה וחיסרון. אוֹיְבָא לְמֵאן דְאָמַר – יש מי שאומר, שאם אִית לִיהּ נְכָסִי לְלוֹה בְּשַׁעַת הַחֲלוּאָה, מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב, ואם לִית לִיהּ, לֹא מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב. וְאוֹיְבָא לְמֵאן דְאָמַר, אִף עַל גַּב דְּלִית לִיהּ נְכָסִים ללוה, מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב. מסיימת הגמרא: וְהַלְבָּתָּא, בְּכוּלְהוּ – בכל סוגי הערביות, אִף עַל גַּב דְּלִית לִיהּ נְכָסִים ללוה, נְמִי מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב. לְבַר –[וחוץ] מִעֶרֶב סַתֵּם דְּכְתוּבָה, דְאָף עַל גַּב דְּלִית לִיהּ, לֹא מִשְׁתַּעְבַּד הָעֶרֶב. מבארת הגמרא: מֵאִי מְעַמָּא שֶׁעֶרְב סַתֵּם לֹא מִשְׁתַּעְבַּד לכתובה, מְצִיָּה שְׁנַעֲשָׂה עֶרֶב רַק לעשות מצוה, שיתרצו להנשא זה לזה, ולא התכוין להשתעבד. ועוד, שְׁלֵא מִדִּי (חסריה) [הַסְּרִיָּה] – שלא חיסר דבר לאשה בהשתעבדותו.

במשנה הובאו שני אופנים שעל המגרש לידור מאשתו מחשש קנוניא. הגמרא דנה בחשש נוסף: הֵהוּא נְבָרָא, דּוֹבְנִינְהוּ –[שמכר] לְנְכָסִיָּה, ומיד אחר כך קָא גְרָשָׁה לְדִבְרֵיהּ –[לאשתו]. שְׁלָחָה –[את המעשה] רַב יוֹסֵף בְּרִיָּה דְרַבָּא לְקַמְהוּ –[לפני] דְרַב פִּפְסָא, ושאלו, עֶרֶב תִּנְן, הַקְדִּישׁ תִּנְן – לגבי ערב ולגבי הקדש שנינו שעל הבעל לידור הנאה מחשש קנוניא, אולם לגבי לִזְקָתָהּ, מָהוּ, האם יש לחוש שהבעל מגרש רק כדי שהאשה תטרוף מהלוקח קרקע המושעבדת לכתובה, ואחר כך יחזיר את אשתו, ועליו לידור הנאה למנוע חשש זה. אָמַר לִיהּ רַב פִּפְסָא לְרַב יוֹסֵף, תַּנָּא בִּי רׁוּבְלָא נִיחָשִׁיב וְנִיזִיל – וכי התנא הוא כסוחר המונה מעותיו שילך וימנה כל פרט ופרט, ודאי התנא נקט שני אופנים וכן הדין בלוקח. אך נְהַרְדְּעֵי אָמְרִי, דְתַנְן תַּנְן, דְּלֵא תַנְן לֹא תַנְן – מה ששנינו שנינו, ומה שלא שנינו לא שנינו. כלומר, אין להוסיף חששות שאינם במשנה, ובלוקח אין להדיר את הבעל מחשש קנוניא. אָמַר רַב מִשְׁרָשָׂיא, מֵאִי מְעַמָּא דְנְהַרְדְּעֵי לחלק בין הקדש וערב לבין לוקח, בְּשִׁלְמָא בְּהַקְדִּישׁ יש לתקן תקנה מחשש קנוניא, מְשוּם רִיזוּת הַקְּדִישׁ – שההקדש לא יפסיד, וכן עֶרֶב נְמִי יש לתקן תקנה, מְשוּם מְצִיָּה הוּא דְעֶבֶד בערבותו שסידע לזווגם, וְלֹא מִדִּי (חסריה) [הַסְּרִיָּה] – וגם לא חיסר לאשה דבר, ולכן תיקנו שידירה הבעל הנאה, שלא יפסיד הערב וימנעו מלעשות מצוה. אֶלָּא לִזְקָתָהּ, מְכַדִּי מִדַּע יַדַּע דְּבָל חַד וְחַד אוֹיְבָא עָלֶיהָ כְּתוּבָה – הרי בודאי ידע שכל הנושא אשה יש עליו כתובה, אִמְאִי נִיזִיל וְנִיבּוֹז – מדוע הלך וקנה את הנכסים המשועבדים, אִיהוּ הוּא דְאֶפְסִיד אֲנַפְשִׁיָּה – הוא הפסיד לעצמו, ואין לנו לדאוג לתקנתו, ולכך גובה האשה בלא שידייר הבעל.

המשך ביאור למס' ערכין ליום ראשון עמ' ב

1 אם הָיָה לוֹ מִין אֶחָד מְרוּבָּה יוֹתֵר מִכַּדֵי צֵרְכוֹ, וּמִין אֶחָד מוּעָט מִכַּדֵי
2 צֵרְכוֹ, כִּגּוֹן שֶׁהָיוּ לַחֲרֹשׁ שְׁלֹשָׁה מַעֲצָדִין וּמִגִּירָה אַחַת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ
3 לְמַבּוֹר אֶת הַכֹּלֵי הַמִּיּוֹתֵר בְּמִין הַמְּרוּבָּה וְלִיקַח בְּדַמְיוֹ כְּלֵי נוֹסֵף מִן
4 הַמִּין הַמוּעָט, אֲלָא נֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מִינֵין (שְׁנֵי כְּלִים) מִן הַמְּרוּבָּה,
5 וְאֵת הַשְּׁלִישִׁית נוֹטְלִים לַהֲקַדֵּשׁ, וּמְנִיחִים לוֹ בַּל מַה שְּׁיֵשׁ לוֹ מִן הַמִּין
6 הַמוּעָט, וְאֵין קוֹנִים לוֹ אֶחָד נוֹסֵף, שִׁכְשָׁם שֶׁהִיָּה דִי לוֹ עַד עֵתָה בְּאַחַד,
7 כִּךְ יִהְיֶה דִי לוֹ מִכַּאֲן וְאֵילָךְ.

8 דִּין נוֹסֵף, הַמְּקַדֵּישׁ נְכֶסְיוֹ, אִף הַתְּפִילִין בְּכֹלל נִכְסֵיוֹ, וְלִכְן מְעַלִּין
9 (שְׁמִים) לוֹ תְּפִילָיו, וְלוֹה מַעוֹת וּפּוֹדָה אוֹתָם.

גמרא

10 שְׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: מַאי מְעַמָּא מְנִיחִים לַחֲיִיבֵי עֵרְכִין אֵת הַדְּבָרִים
11 שְׁבַמְשַׁנְּהָ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: דְּאָמַר קְרָא לַעֲנִין עֵרְכִין,
12